

Ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämisen lainsäädäntöhanke (TOVA-lainsäädäntöhanke) Dnro VN/11745/2019

OHJAUSRYHMÄN KOKOUS 2/2020

Aika: 17.3.2020 klo 8.30–11.30

Paikka: Ympäristöministeriö, Pankkisali/ Skype-yhteys

Paikalla:

Leena Ylä-Mononen, ympäristöministeriö, puheenjohtaja

Oili Rahnasto, ympäristöministeriö

Merja Huhtala, ympäristöministeriö/öljysuojarahasto

Jari Salila, oikeusministeriö (etänä)

Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö (etänä)

Tuula Manelius, työ- ja elinkeinoministeriö (etänä)

Satu Lyytikäinen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto (edustaa aluehallintovirastoja sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia) (etänä)

Kimmo Peltonen, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (etänä)

Helena Kontkanen, konkurssiasiamiehen toimisto (etänä)

Marko Nurmikolu, Suomen kuntaliitto (etänä)

Heidi Lettojärvi, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (etänä)

Merja Vuori, Kemianteollisuus ry (etänä)

Fredrik Blomfelt, Metsäteollisuus ry (etänä)

Pekka Suomela, Kaivosteollisuus ry (etänä)

Amanda Aalto, Finanssiala ry (etänä)

Matti Sjögren, Ympäristövakuutuskeskus (etänä)

Päivi Lundvall, Suomen luonnonsuojeluliitto (etänä)

Sini Pietilä, ympäristöministeriö

Jouko Tuomainen, Suomen ympäristökeskus

Eeva-Maija Puheloinen, ympäristöministeriö

Noora Herranen, ympäristöministeriö

Kati Leskinen, ympäristöministeriö

Poissa:

Mika Kättö, sisäministeriö

1 § Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Leena Ylä-Mononen avasi kokouksen. Hyväksyttiin asialista.

2 § Edellisen kokouksen pöytäkirja ja vastaukset esitettyihin kysymyksiin sekä viestintäsuunnitelma

Täydennettiin edellisen kokouksen pöytäkirjaa. Pöytäkirjaa voi kommentoida vielä kokouksen jälkeen kahden viikon ajan, jonka jälkeen se julkaistaan valtioneuvoston säädösvalmistelun ja

kehittämishankkeiden sivustolla (<https://valtioneuvosto.fi/hankkeet>; TOVA-lainsäädäntöhanke, YM033:00/2019).

Kerrottiin, että Tiimeristä löytyy asiakirja, johon on koostettu vastaukset viime kokouksessa esitettyihin kysymyksiin. Jatkossakin ohjausryhmän kokousten jälkeen laaditaan tarpeen mukaan vastaavanlainen asiakirja.

Käytiin läpi TOVA-lainsäädäntöhankeeseen viestintäsuunnitelma.

3 § Käsitteet (Jouko Tuomainen, SYKE)

Keskusteltiin TOVA-työhön liittyvistä käsitteistä, joista Jouko Tuomainen on laatinut erillisen asiakirjan. Erityisesti termi moraalinen vastuu herätti keskustelua. Todettiin yleisesti, että yhteiskunnallinen vastuu on käsitteenä parempi ja sitä käytetään jatkossa.

Keskusteltiin ympäristövastuista konkurssitilanteissa ja ympäristöperusoikeudesta. Osana TOVA-työtä ympäristöministeriöllä on tarkoitus teettää valtiosääntöoikeudellinen selvitys hankkeesta.

4 § Kattavuus (Eeva-Maija Puheloinen, YM)

Eeva-Maija Puheloinen esitteli nykyjärjestelmien kattavuutta ja hahmotelmaa tulevasta TOVA-järjestelmästä.

Keskusteltiin siitä, milloin toiminnasta vastaavalta taholta voidaan ryhtyä perimään kustannuksia ympäristönsuojelulain 182 a §:n mukaisista toimista. Todettiin, että kustannuksia voidaan ryhtyä perimään aiheuttajalta heti, kun kustannukset ovat syntyneet. Kuluja voidaan periä myös useammassa erässä.

Jouko Tuomaisen mukaan TOVARAMA-hankkeessa ei löytynyt Suomen kaltaista öljysuojarahastojärjestelmää vertailumaista. Hankkeessa ei myöskään havaittu ennaltaehkäisykustannuksille eikä yksityisoikeudellisille menetyksille erillisiä toissijaisia korvausjärjestelmiä vertailumaista.

Keskusteltiin siitä, minkälainen rahoitusratkaisu TOVA-järjestelmään voitaisiin kehittää. Todettiin, että öljysuojarahasto toimii hyvin omalla tehtäväl alueellaan, mutta rahoituspohjan muuttuminen tuo väistämättä heijastusvaikutuksia myös TOVA-järjestelmään. Kokonaisuutta mietittäessä täytyy pohtia sitä, kuuluvatko öljyntorjuntakaluston ja ylläpitokustannuksien korvaaminen TOVA-järjestelmään vai pitäisikö niille löytää jokin toinen maksukanava. Keskusteltiin siitä, tulisiko öljysuojarahastolta pyytää oma erillinen esittely sen toiminnasta. Lisäksi todettiin, että öljyalaa tulee kuulla joko työjaostossa tai ohjausryhmässä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Keskusteltiin siitä, voidaanko ympäristölupavaraisissa hankkeissa huomioida jo alussa yrityksen maksuvaikeudet tai mahdollinen tuleva konkurssi. Tällä hetkellä vain jätevakuuksien asettaminen kuuluu ympäristölupaviranomaisille. Tulisiko harkita vakuuksien laajentamista yleiseen toiminnan lopettamisen vakuuteen? Todettiin, että yhdeltä yritykseltä vaadittava kaiken kattava vakuus voi johtaa suuriin kustannuksiin yrityksen kannalta. Ympäristölupaprosessin lähtökohtana on viranomaisten luottamus toiminnanharjoittajan esittämään hakemukseen, ja olisi iso muutos, jos

kaikilta toiminnanharjoittajilta vaadittaisiin vakuus siltä varalta, että toiminnanharjoittaja tekisi jotain luvatonta tai jopa rikollista.

Keskusteltiin valvonnan voimavaroista ja lainsäädännöstä. Toiminnanharjoittajia on monenlaisia, eikä valvojilla ole mahdollisuutta eikä velvollisuuttakaan vahtia kaikkea toimintaa kokoaikaisesti. Jos toiminnanharjoittaja haluaa toimia laittomasti, valvojan voi olla vaikea havaita sitä. Toiminnanharjoittajalla itsellään on lähtökohtaisesti vastuu toimintansa lainmukaisuudesta, ja suurin osa toiminnanharjoittajista toimiikin vastuullisesti.

5 § Ympäristövahinkodirektiivin tarkoittamat vahingot (Noora Herranen, YM) Suomen luonnonsuojeluliiton kommenttipuheenvuoro (Päivi Lundvall)

Keskusteltiin siitä, tulisiko luontovahingot ottaa mukaan TOVA-järjestelmään. Vahinko kohdistuu aina kokonaisuuteen eli luontovahinkojen korvaaminen voisi jäädä tekemättä, jos niitä ei sisällytetä TOVA-järjestelmään. Todettiin luontovahinkojen olevan vahinkoja siinä missä muidenkin ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen. Suuret yritykset ovat vakuuttaneet itsensä luontovahinkojen osalta. Osa ohjausryhmän jäsenistä piti luontovahingon korjaamisen sijaan myönnettävän kompensaaation ennakoitavuutta luontovahingoissa ongelmallisena erityisesti toimenpiteiden laajuuden suhteen. Todettiin myös, ettei TOVA-järjestelmää ole yritysten näkökulmasta tarkoituksenmukaista laajentaa liikaa.

6 § Kaivosteollisuutta koskeva puheenvuoro (Pekka Suomela, Kaivosteollisuus ry), ympäristövalvonnan kommenttipuheenvuoro (Satu Lyytikäinen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto)

Pekka Suomela esitteli kaivosteollisuuden tämän hetkistä tilannetta. Satu Lyytikäinen esitti ympäristöhallinnon kommenttipuheenvuoron erityisesti luvituksen ja valvonnan näkökulmasta. Todettiin, että erityisesti ongelmatapauksissa on tärkeitä tehdä hyvää yhteistyötä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) kanssa.

7 § Muut asiat

Ohjausryhmälle ilmoitettiin tiedoksi, että TOVARAMA-hankkeen loppuraportti julkaistaan 18.3.2020

8 § Seuraava ohjausryhmän kokous torstaina 23.4.2020 klo 13.00-15.30